

Cada dia a les 8 del matí, una bona colla d'homes i dones acudeixen a les grans superfícies comercials per arrebregar-ne les triadures.

La xacra social de la pobresa

Als Països Catalans, com més va més necessitat hi ha d'ajuts socials per als desvalguts, un segment que, arran de la crisi, no para de créixer, sobretot a les illes Balears.

Palma. Les 8 del matí. L'aparcament de la gran superfície comercial és buit. Les portes, tancades. Tanmateix, si l'observador fa la volta pel perímetre del recinte i arriba a la porta d'accés de mercaderies hi veurà una inusitada activitat. No són només els camions que entren i surten, ni els treballadors que arriben a la feina. També hi ha un grup relativament nombrós de persones, una dotzena i mitja –dies menys i dies més– que esperen davant els contenidors de fems. Al cap d'uns minuts els operaris de la gran superfície treuen el menjar en mal estat o caducat que no posaran a les prestatgeries. La gent que s'esperava s'hi aboca, agafen tot allò que poden i s'ho emporten cap a casa. És la seva compra particular. D'això, en menjaran aquell dia. L'endemà, repetiran l'operació.

Barcelona o València. 9.30 del vespre. L'aparcament de la gran superfície es buida. Els darrers clients carreguen els cotxes. L'activitat del dia s'ha acabat per a clients i treballadors. Però als darreres del centre comercial es repeteix allò que s'ha vist a primera hora del matí a Palma. Dotzenes de

persones esperen les triadures del supermercat. És la seva esperança per a sopar o per a dinar l'endemà.

Escenes com aquestes es repeteixen a totes les grans ciutats dels Països Catalans. Quan les superfícies comercials trien el material per llençar, segons el cas al matí o al vespre, ja hi ha ciutadans que els esperen per endur-se'n cap a casa alguna cosa per menjar, o per vestir-se, o per calçar-se... Hi ha gent que allò que recull de les triadures dels supermercats o de botigues s'ho ven, però no tothom. De resultes de la crisi, creix el nombre de persones desesperades. Són el darrer estrat de la pobresa. Els més afectats per la crisi econòmica. Els qui no reben cap ingrés. Els qui no tenen feina ni esperança de tenir-ne. Els qui no necessàriament són els tradicionals exclosos socials. Són persones que, per les raons que sigui, primer perden la feina, llavors el subsidi de desocupació, més tard qualsevol prestació pública i finalment es trobaren que no en tenien ni per a comprar un mínim per a menjar. Les coses comencen a ser ben crues per a un nombre creixent dels nostres conciutadans.

Creixen les necessitats socials.

La crisi econòmica perjudica d'una manera o una altra tothom, però molt més, lògicament, els estrats socials

més febles. Immigrats, autòctons amb poca formació o nul·la, afectats per l'enfonsament de sectors com ara la construcció... van perdent la feina i, en no pas pocs casos, se'ls fa molt difícil o impossible de tornar-ne a trobar feina. És el cas de milers d'extreballadors de la construcció, sector que tot indica que serà impossible que torni als nivells d'ocupació que tenia fins fa poc més d'un any. Aleshores, a aquesta bossa de desocupats els costarà molt de col·locar-se en una altra feina o, senzillament, els serà impossible, especialment la majoria dels qui superin els 45 anys o els qui tinguin baixa formació. Però també uns altres segments socials formats per ciutadans ocupats laboralment, com ara els joves –o adults– amb feines precàries, els eventuals d'hoteleria, els pensionistes... comencen a percebre els efectes més dramàtics de la crisi: malgrat tenir ingressos, són tan minsos que no poden fer front a totes les despeses personals i de la llar respectiva.

Entre els uns i els altres les peticions d'ajuda que reben els serveis socials de les administracions públiques es desborden. L'Ajuntament de Barcelona, per exemple, ha hagut d'augmentar d'un 24% la dotació pressupostària per a assistència social; el Consell de Mallorca l'ha feta créixer d'un 25%... Totes les institucions

han de cercar diners com sigui i allà on sigui per atendre les peticions d'ajuda. Mentrestant, el govern de l'estat no dóna prou per a aquests conceptes i té encallada la reforma del finançament autonòmic –ara se suposa que es desencallarà a mitjan mes vinent– que, si fos adequada, donaria corda als escassos recursos econòmics de les nostres administracions.

El fet és que durant els anys de vaques grasses no s'ha fet res, o gairebé res, per preveure aquesta allau de necessitats de política social. Càritas de Barcelona ja alertava a mitjan any passat que les demandes d'ajuda –bàsicament menjar, però no tan sols– s'havien disparat a la capital catalana el 2007, en relació amb el 2004, de més d'un 30%. El president de l'entitat, Jordi Reglà, manifestava: "S'ha perdut una oportunitat històrica en aquests temps de creixement sostingut, durant el qual la despesa social del conjunt de l'estat ha continuat estant entre set punts i vuit per sota de la mitjana europea." Càritas Mallorca també ha rebut un augment enorme de les demandes, d'un 40% el darrer any.

En el cas del Principat de Catalunya, un estudi de la Fundació Bofill ("Dinàmica de la pobresa a Catalunya", 2008) per a la Universitat Autònoma de Barcelona, conclou que l'11% de la població catalana viu en una situació

Pobresa i dualitat socio-econòmica als Països Catalans

El Centre de Recerca Econòmica (CRE), de la Caixa de Balears, Sa Nostra, i la Universitat de les Illes Balears publicaren el 2007 un report sobre la pobresa a les Illes. S'hi aporten dades comparatives amb més comunitat autònomes. Així podem saber que a Catalunya, aleshores, hi havia un 12,5% de ciutadans considerats pobres (és a dir, amb una renda inferior al 60% de la mitjana). Al País Valencià era el 19,6%. I a les illes Balears, el 15,2%. Són dades anteriors a la crisi econòmica. En aquests moments, amb absoluta seguretat, els percentatges de pobresa han augmentat.

Segons aquest document, la dualitat socio-econòmica es palesava ja aleshores amb claredat als Països Catalans, sobretot a Catalunya i a les Balears. El CRE avaluava aleshores que al Principat un 19,3% de les llars ingressaven més de 25.000 euros anuals, mentre que a les Illes

el percentatge era del 18,8%. Eren les dues comunitats de tot l'estat espanyol amb més rics estadístics. En el cas català el nombre de rics es compensava amb una bossa de pobres molt inferior a la mitjana estatal –19,9%–, cosa que no passava a les illes Balears, on, si bé el percentatge de pobres era més de quatre punts inferior a la mitjana, era força més alt que en el cas català. Al País Valencià era on el percentatge de pobres s'ajustava més amb la mitjana estatal, gairebé idèntic.

Què indicaven aquestes xifres? Doncs, si més no, esbossaven una societat on es començava a entreveure una elit benestant –els qui ingressen a la llar més de 25.000 euros anuals– i una bossa creixent de gent sota el llindar de la pobresa estadística. Amb la crisi econòmica, les diferències necessàriament han hagut d'augmentar. La dualitat socio-econòmica es va fent com més va més intensa.

Algunes entitats, com ara Càritas, ja advertien des de fa temps que la demanda d'ajuda s'havia disparat i que l'administració havia d'augmentar la despesa social.

de pobresa permanent, amb menys de 585 euros el mes d'ingressos. No gaire millor es troben el 17,4% dels balears que (el 2007) cobraven, segons el Centre de Recerca Econòmica, menys de 9.000 euros bruts l'any. Tampoc no és bona la situació al País Valencià, on un menor d'edat de cada quatre viu a la pobresa i, pel que fa al conjunt de la població, quasi 80.000 ciutadans viuen a la pobresa extrema, quasi 125.000 en situació de pobresa greu i gairebé 430.000 en pobresa moderada. Segons un estudi publicat pel diari *El Mundo* el mes de març, el País Valencià "presenta una de les situacions [de tot l'estat espanyol] de més extrema necessitat quant a l'existència de pobresa severa". Ser mileurista per a molts milers dels nostres ciutadans és un somni fora del seu abast.

La situació es va complicant de tal manera que les institucions, en alguns casos, han d'aplicar plans de xoc. És el cas de les Illes, on la situació presenta característiques pròpies d'allò més preocupants.

El cas balear. Almenys 171.000 persones vivien abans de la crisi amb menys de 9.000 euros bruts l'any. Moltes necessàriament havien de tenir algun ingrés provinent de l'economia submergida, fos a través d'hores extres en negre o bé fent feines per

hores. Tanmateix, l'ensorrament de la construcció i la crisi del sector turístic han esvaït aquests complements d'ingressos. Val a dir que la temporada turística s'ha escurçat, que la contractació d'eventuals en hotels és molt menor que els altres anys i que fins i tot els fixos discontinus –els que per conveni tenen assegurat mig any d'ingressos perquè puguin cobrar el subsidi de desocupació– estan amenaçats. EL TEMPS ha pogut conèixer el cas d'una cadena hotelera on els treballadors han renunciat "voluntàriament" a la condició laboral de fixos discontinus per ser contractats

com a eventuals durant els tres mesos d'estiu.

En aquest moments, els serveis de prestació social ja són saturats. Per això, per exemple, la regidoria de Benestar Social de l'Ajuntament de Palma ha engegat el pla Aliments en Xarxa, que consisteix a distribuir –a través d'organitzacions com Càritas, Creu Roja, etc.– unes setanta tones d'aliments bàsics (arròs, fideus, sucre, cereals, llet en pols, formatge, etc.) durant els mesos vinents a les famílies de Palma més desfavorides i que no tenen el mínim per a viure. El tinent de batlle i regidor responsable, Eberhard Grosske, manifestà que "aquest nou programa pretén garantir l'accés als aliments bàsics de les persones més necessitades, que, arran de la crisi, han augmentat al voltant d'un 40%, i la part pitjor encara ha d'arribar". A Palma, la progressió d'aquesta demanda és evident: 184 sol·licituds el 2007; 215 el 2008; i 300 aquests mesos del 2009.

Com diu Grosske, la part pitjor encara ha d'arribar. El govern s'espera que a la tardor hi haurà una allau enorme de peticions d'ajuda social. La consellera de Treball, Joana Barceló, va dir ara fa unes setmanes que, segons els càlculs del seu departament, almenys 22.000 persones quedaran sense cap ingrés el mes d'octubre. S'hi han d'afegir les que, tot i tenir ingressos –desocupació, renda d'inserció o feina molt mal pagada– no podran fer front a les despeses mínimes. Tot plegat farà una bossa de gent, a hores

Illes Balears: casa, vestit i roba, per llei

El Parlament Balear aprovà la setmana passada la llei de serveis socials. Un projecte de llei pioner a tot l'estat espanyol que va néixer de la Conselleria d'Affers Socials, Promoció i Immigració, la titular de la qual és Fina Santiago. En síntesi, la llei preveu l'elaboració i el desenvolupament d'una "cartera bàsica de serveis", que el govern aprovarà mitjançant un decret de la conselleria durant els divuit mesos vinents. En

aquesta cartera es definirà la llista de serveis socials que han de ser prestats obligatòriament per part dels poders públics a les Balears: administració autonòmica, insular –consells– i local –ajuntaments. És a dir, que l'administració autonòmica nodrirà de recursos els dos àmbits institucionals menors perquè puguin encarar les necessitats, que seran obligatòriament ateses i, per tant, deixaran de restar sotmeses a la mera voluntat política.

EFE

El Govern de les Illes Balears ha acordat de retallar despeses per poder augmentar les partides destinades als serveis socials.

d'ara impossible de quantificar exactament, que no disposarà d'allò que la consellera d'Afers Socials, Fina Santiago, defineix com a "mínim de la dignitat" assegurat –és a dir, casa, menjar i roba–, per a la qual cosa el govern ha establert un pla de xoc com mai no s'havia fet a les Illes Balears.

Cada ajuntament –i, en el cas de les illes menors, els consells– tindrà assignada una *cartera bàsica de serveis* que haurà d'oferir per obligació legal, mentre que el govern els dotarà econòmicament perquè puguin fer-ho. Aquests serveis bàsics seran, sobretot, habitatge, menjar i roba. Ningú a les illes Balears no quedarà sense allò que la consellera Santiago qualifica de "mínims de la dignitat". Tot ciutadà de les Illes tindrà garantit, així, que podrà dormir a cobert i podrà menjar i vestir-se.

Per una banda (vegeu requadre) ha aprovat la llei de serveis socials. I per una altra i per destinar prou recursos a la protecció social a partir de final d'any, el president Francesc Antich ha ordenat a totes les conselleries que "s'aprimin". És a dir, que identifiquin totes les despeses que puguin evitar i que els diners resultants siguin posats en un fons comú per fer front a les necessitats de política social que es preveuen inexorables a curt termini.

Aquest pla de xoc del govern balear, per treure diners com sigui, arriba en un moment molt dolent per a les arques públiques il·lenques. Els ingressos de les Illes Balears han caigut enguany d'un 30%, segons que digué el conseller d'Economia, Carles Manera. La raó és la baixada de recaptació –de resultes de la crisi– per actes jurídics documentats i per transmissions patrimonials, és a dir, els relacionats amb el mercat immobiliari i de construcció que s'ha enfonsat. El pla l'han engegat les conselleries de Presidència i d'Economia i ja s'ha donat l'ordre a totes les

altres. L'objectiu és treure enguany 15 milions d'euros. Les conselleries del PSOE –majoritari– aportaran 11 milions al fons comú, mentre que les del Bloc i UM el nodriran en 2 milions per cada part. Aquesta reforma del pressupost de l'any en curs significarà una reducció dràstica de les despeses corrents: publicitat, dietes, viatges, estudis i, també, transferències a les empreses públiques. I només és un tast d'allò que passarà amb el pressupost del 2010, que amb tota seguretat tindrà una disminució molt important d'aquestes partides, en benefici de les destinades a la inversió –que no es reduiran, ans al contrari– i, especialment, de les de política social.

Tota la resta de les institucions dels Països Catalans hauran de fer si fa no fa això mateix amb vista als pressupostos de l'any vinent. Perquè la situació comença a ser força preocupant i els serveis socials per als més desvalguts mostren símptomes de saturació.

Miquel Payeras